

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

**Migrace vietnamské menšiny v letech 1982-1988 na
Žatecku**

My Ha

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

My Ha

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Biografická zkušenost migrace vietnamského obyvatelstva v České republice

Název anglicky

The biographical experience of migration of the Vietnamese population in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zjistit migrační zkušenost a životní strategie vietnamských obyvatel v České republice. Zkoumána bude otázka migrace, vztahu k zemi původu a cílové zemi perspektivou konceptu transnacionalismu.

Metodika

Během výzkumného šetření budou využity kvalitativní výzkumné metody, konkrétně biografická metoda, která se ukazuje jako vhodná k poznání identitárních konstrukcí. Narativní a polostrukturované rozhovory budou vedeny s obyvateli vietnamského původu ve vybraném regionu.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Vietnamci, Česko/Československo, migrace, transnacionalismus, biografická metoda.

Doporučené zdroje informací

BROUČEK, Stanislav. Český pohled na Vietnamce: (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství).

Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 8085010461.

BROUČEK, Stanislav. The visible and invisible Vietnamese in the Czech Republic: the problems of adaptation of the modern-day ethnic group in the local environment of the Czech majority. Přeložil Petra MARTÍNKOVÁ. Prague: Institute of Ethnology CAS, 2016. ISBN 978-80-88081-07-4.

DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. Páté, nezměněné vydání.

Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-5053-1.

UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. Migrace: historie a současnost. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-9-6.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 9. 6. 2022

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 02. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Migrace vietnamské menšiny v letech 1982-1988 na Žatecku“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 20. 11. 2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Sandře Kreisslové, Ph.D. za její odborné vedení a podporu během výzkumu. Děkuji též všem narátorům, kteří se podělili o své cenné příběhy a pohledy, které významně obohatily tuto práci a bez kterých bych ji ani nemohla uskutečnit. Děkuji také své rodině a přátelům za jejich neustálou podporu a pochopení během psaní této bakalářské práce.

Migrace vietnamské menšiny v letech 1982-1988 na Žatecku

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá komplexním výzkumem migrace vietnamské menšiny na Žatecku v období 1982-1988 s důrazem na subjektivní perspektivy aktérů tohoto migračního procesu. Práce se zaměřuje na důkladné zkoumání motivací a vnímání Vietnamců, kteří se tehdy rozhodli opustit svou rodnou zemi a usadit se v Československu, s hlavním ohledem na město Žatec. Hlavním cílem je odhalení faktorů, které stály za rozhodnutím Vietnamců migrovat, a zkoumat proměny, které tato zkušenost přinesla do jejich života v Žatci. Práce dále zkoumá, jak se migranti integrovali do místního společenství, jak vnímají svou identitu a jakým způsobem definují pojem domova v novém prostředí. V rámci metodologie využívá práce polostrukturované rozhovory s členy vietnamské komunity a posuzuje na základě odborné literatury. Tímto způsobem se snaží přispět k hlubšímu pochopení složitosti migračního procesu a jeho dopadů na život a vnímání migrantů v novém kulturním a sociálním kontextu.

Klíčová slova: Vietnamci, Česko/Československo, identita, domov, vietnamská minorita, emigrace, integrace, migrace, transnacionalismus, biografická metoda

Migration of the Vietnamese minority in 1982-1988 in Žatec

Abstract

This bachelor thesis deals with comprehensive research of the migration of the Vietnamese minority in Žatec in the period 1982-1988, with an emphasis on the subjective perspectives of the actors of this migration process. The thesis focuses on an in-depth examination of the motivations and perceptions of the Vietnamese who decided to leave their native country and settle in Czechoslovakia at that time, with the main focus on the city of Žatec. The main objective is to uncover the factors behind the Vietnamese people's decision to migrate and to examine the transformations that this experience brought to their lives in Žatec. The thesis also explores how migrants have integrated into the local community, how they perceive their identity and how they define the concept of home in their new environment. As part of the methodology, the thesis uses semi-structured interviews with members of the Vietnamese community and assesses them against the literature. In this way, it seeks to contribute to a deeper understanding of the complexities of the migration process and its implications for migrants' lives and perceptions in a new cultural and social context.

Keywords: Vietnamese, Czechia/Czechoslovakia, identity, home, Vietnamese minority, emigration, integration, migration, transnationalism, biographical method

Obsah

1 Úvod a cíl práce	10
2 Metodika	12
2.1 Průběh rozhovorů	13
2.2 Pasportizační údaje narátorů	13
3 Dosavadní stav studia zkoumané problematiky.....	15
4 Teoretická východiska	17
4.1 Identita	17
4.2 Migrace	20
4.3 Integrace.....	21
4.4 Etnicita	23
4.5 Etnická menšina	24
5 Vlastní práce	26
5.1 Biogramy narátorů	26
5.2 Historický exkurz do migrace do českých zemí	27
5.2.1 Vztahy mezi ČSR a Vietnamem po roce 1950	27
5.2.2 Česko-vietnamské vztahy mezi lety 1967-1989.....	27
5.2.3 Vietnamská menšina v ČR po roce 1989.....	28
5.3 Zastoupení vietnamské komunity v ČR.....	29
5.4 Vietnamci a vzdělání.....	30
5.5 Obsazení pracovních míst v ČR.....	31
5.6 Manželství	33
5.7 Žatec.....	34
5.7.1 Žatecká společnost.....	35
5.8 Kultura a tradice.....	36
5.9 Náboženství.....	37
5.10 Domov a vnímání vlastní identity	38
6 Závěr	40
7 Seznam použitých zdrojů	42
7.1 Literární zdroje.....	42
7.2 Elektronické zdroje	44
8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratek.....	45
8.1 Seznam grafů.....	45

1 Úvod a cíl práce

Migrace a etnické menšiny představují klíčová témata v oblasti sociálních věd, geopolitiky a historie. Migrace, jako proces přesídlování lidí z jednoho místa na druhé, může být motivována různými faktory, jako jsou ekonomické, politické, kulturní a sociální okolnosti. Etnické menšiny hrají v rámci migrace důležitou roli, neboť přinášejí do nových prostředí svoji kulturu, tradice a způsob života, což obohacuje a formuje společenskou diverzitu. V posledních desetiletích se Česká republika stala domovem pro různorodou škálu kultur a národností, které obohacují místní společnost. Jednou z významných komunit, které zde našly své místo, jsou Vietnamci.

Hlavním cílem této bakalářské práce je prostřednictvím důkladného zkoumání migrace vietnamské menšiny na Žatecku v letech 1982-1988 zjistit, jaké jsou aktéřské perspektivy tohoto migračního procesu. Záměrem je podrobněji porozumět motivacím a vnímání migrantů, kteří se rozhodli opustit Vietnam a usadit se v Československu, s hlavním zaměřením na město Žatec v letech 1982 až 1988. Práce si klade za cíl objasnit důvody této migrace, identifikovat změny, jež tato zkušenost přinesla do života Vietnamců na Žatecku, a prozkoumat, jakým způsobem se tyto aktéři identifikují s novým prostředím a jak vnímají svou identitu a koncept domova.

Tento cíl práce bude dosažen formou zkoumání dat získaných z rozhovorů a odborné literatury. Kromě toho budou zkoumány faktory, jež ovlivnily rozhodnutí Vietnamců setrvat na Žatecku, či se odstěhovat, a způsoby, jakými se integrovali do místního společenství. Tímto způsobem práce přispěje k hlubšímu pochopení složitosti migračního procesu a jeho dopadů na život a vnímání migrantů v novém prostředí.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaké jsou aktéřské perspektivy migrace z Vietnamu do ČSR, zejména do Žatce v letech 1982-1988?

Výzkumné podotázky:

- Dochází k nějakým změnám v porovnání s životem ve Vietnamu?
- Jaká je jejich identita a co považují za svůj domov?
- Jak podle nich na ně reaguje žatecká společnost?
- V jaké komunitě žijí?

- Z jakého důvodu se rozhodli zůstat, či odstěhovat ze Žatce?

2 Metodika

V rámci této práce byla použita kvalitativní metodologie pro získání dat, konkrétně biografická metoda, což je výzkumná metoda, která se zaměřuje na studium života jednotlivce, často skrze jeho vlastní vyprávění a vzpomínky. Kvalitativní výzkum je metodou zkoumání sociální reality, která se nezaměřuje na numerická data, ale spíše na interpretaci a porozumění. Jeho cílem je odhalit hlubší význam, který je obsažen v poskytovaných informacích.¹ V kvalitativním výzkumu dochází k prolínání rolí výzkumníka a zkoumané osoby, přičemž obě strany spolupracují jako rovnocenní partneři během celého výzkumného procesu.² Kvalitativní výzkum nemá jediný univerzálně uznávaný přesný postup.³ Metodologové Glaser a Corbinová (1989) představili negativní definici, ve které kvalitativní výzkum zahrnuje jakýkoli výzkum, který nedosahuje výsledků prostřednictvím statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace. Jinými slovy, kvalitativní výzkum se zaměřuje na kvalitativní analýzu, interpretaci a porozumění datům, spíše než na jejich kvantifikaci či získání statistických výsledků.⁴ V rámci kvalitativního výzkumu výzkumník obvykle na začátku určuje téma a základní výzkumné otázky. Tyto otázky mohou být upravovány nebo doplňovány v průběhu výzkumu, při sběru a analýze dat. Výzkumník se snaží najít a analyzovat veškeré informace, které přispívají k lepšímu pochopení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry.⁵

Pro získání dat v této práci byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor využívá předem připravený soubor témat nebo otázek, které budou obsahem rozhovoru, avšak jejich přesné pořadí není předem striktně stanoveno. Tazatel má možnost částečně upravit formulaci pokládaných otázek, přičemž je důležité, aby všechny předem vybrané otázky byly probrány. Tato určitá flexibilita přispívá k vytvoření přirozenějšího kontaktu mezi tazatelem a respondentem.⁶

Všichni narátoři pocházejí z České republiky: z měst Žatec, Libochovice a Louny. Narátoři byli osloveni prostřednictvím osoby, která měla osobní známost jak s nimi, tak s

¹ DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 2002, s. 285.

² DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 2002, s. 300.

³ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace: 2.2 Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, s. 49.

⁴ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace: 2.2 Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, s. 50.

⁵ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace: 2.2 Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005, s. 50.

⁶ REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2007, s. 111.

autorem práce. Tato osoba je také jedním z narátorů, který následně navázal kontakt s ostatními a domluvil samotné setkání. Ve výzkumu byla tedy použita technika „snowball sampling“, technika sněhové koule.

„Snowball Technique‘ spočívá na výběru jedinců, při kterém nás nějaký původní informátor vede k jiným členům naší cílové skupiny.“ (Disman, 2002, s. 114)⁷

2.1 Průběh rozhovorů

Kontakt s narátory byl navázán prostřednictvím sociální sítě Messenger a prostřednictvím telefonních hovorů. Během online komunikace byli informováni o účelu výzkumu a využití získaných dat. Dále byli seznámeni s tématem zkoumaného problému a následně bylo dohodnuto datum konání osobního rozhovoru. Tato setkání s narátory se uskutečnila při oslavě Výročí příchodu Vietnamců do Žatce po 40 letech. Původně se oslavy mělo zúčastnit celkem 7 oslovených osob s rozhovorem, ale z důvodu pracovní vyčerpání nebyla účast, ani případný on-line rozhovor možný.

Komunikace s narátory byla ztížena jazykovou bariérou mezi vietnamštinou a češtinou, což mělo vliv na průběh rozhovorů. Tato jazyková překážka ovlivnila délku rozhovorů, které byly spíše krátké a odpovědi narátorů byly stručné. Navzdory těmto obtížím se však autor práce snažil vytvořit prostředí, ve kterém se narátoři cítili co nejvíce pohodlně a schopní vyjádřit své názory a zkušenosti. Přestože byly rozhovory kompaktní, poskytly cenné poznatky a přispěly k lepšímu porozumění zkoumané problematice.

2.2 Pasportizační údaje narátorů

- **Denis** – muž, 60 let, svobodný, jedno dítě, narozen ve Vietnamu (Ninh Binh), nyní žije v České republice (Louny)
- **Ruda** – muž, 60 let, ženatý, dvě děti, narozen ve Vietnamu (Viet Tri), nyní žije v České republice (Libochovice)

⁷ DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 2002, s. 114

- **Vlasta** – žena, 54 let, vdaná, dvě děti, narozena ve Vietnamu (Soc Son), nyní žije v České republice (Žatec)
- **Kamil** – muž, 59 let, ženatý, dvě děti, narozen ve Vietnamu (Phu Tho), nyní žije v České republice (Žatec)

3 Dosavadní stav studia zkoumané problematiky

Stanislav Brouček je český etnolog, který se zabývá studii migrace v České republice, zejména vietnamskou imigrací. Ve své knize „Český pohled na Vietnamce“ se zaměřuje na vztahy mezi českou společností a vietnamskými přistěhovalci v České republice. Autor se v knize snaží přiblížit historický a politický kontext, který ovlivnil migraci Vietnamců do ČR, a analyzuje různé aspekty této migrace a integrace vietnamské komunity do české společnosti.

Kniha se zaměřuje na různé otázky týkající se vietnamské komunity, jako jsou například problémy s integrací, stereotypy a předsudky, kterým Vietnamci čelí, ale také pozitivní příklady a úspěšné příběhy integrace. Brouček se ve své knize snaží poskytnout komplexní pohled na téma migrace a integrace Vietnamců v České republice a přispět k lepšímu porozumění mezi oběma kulturami.

Kniha se skládá ze sedmi kapitol, které postupně mapují historii migrace Vietnamců do ČR, jejich integraci do české společnosti, vnímání Vietnamců v české společnosti a další související témata.⁸

Dále v knize „The Visible and Invisible Vietnamese in Czech Republic“ Stanislav Brouček pojednává o vietnamské menšině v České republice a zkoumá různé aspekty této komunity. Zaměřuje se na historii příchodu Vietnamců do České republiky, jejich integraci do společnosti a současný stav této menšiny v zemi. Zabývá se problematikou rasismu a diskriminace vůči Vietnamcům v České republice, a to jak ze strany jednotlivců, tak i ze strany státu. Dále se věnuje otázce toho, jaký vliv má vietnamská kultura na českou společnost a jak se tato kultura promítá do každodenního života. Zkoumá, jakou roli hraje identita ve formování vietnamské menšiny v České republice, a popisuje, jaké jsou různé faktory, které ovlivňují vietnamskou identitu, jako jsou například kulturní kořeny, jazyková bariéra, nebo zkušenost s migrací a integrací do nové společnosti. Popisuje, že mnoho vietnamských přistěhovalců i jejich potomků si uchovává silnou vazbu na svou původní identitu a kulturu, například prostřednictvím jazyka, tradic a náboženství. Avšak mnoho z nich také mění svou identitu v souladu s českým prostředím a jsou ovlivněni například vzděláním, prací či společenským prostředím.

⁸ BROUČEK, Stanislav. Český pohled na Vietnamce: (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství). Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. Imigrace, adaptace, majorita.

Autor knihy vychází z výzkumu, který prováděl mezi vietnamskou komunitou v České republice a dále přináší své vlastní zkušenosti a pozorování.⁹

Tereza Freidingerová, sociální geografka a migracioložka, se dlouhodobě zabývá studiem vietnamské diaspory v České republice a ve světě. Pracuje v Programu migrace společnosti Člověk v tísni, o. p. s. a v Institutu sociologických studií FSV UK. Ve své publikaci „Vztah vietnamských navrátilců předlistopadové imigrace k Československému státu a jeho společnosti“ se zaměřuje na situaci vietnamských imigrantů, kteří přišli do tehdejšího Československa v letech před listopadem 1989. Tento příchod vietnamských občanů do tehdejšího Československa byl výsledkem tzv. „společenských smluv“ mezi tehdejším komunistickým režimem v Československu a vietnamskou vládou. Tyto smlouvy umožnily vietnamským občanům přijet za prací do tehdejšího Československa, kde byli zaměstnáváni hlavně v průmyslových závodech.

Autorka ve svém textu zkoumá, jak probíhala integrace vietnamských imigrantů do tehdejší společnosti. Zkoumá, jak se vietnamská komunita začlenila do nového prostředí a jak se snažila udržet svou vlastní kulturu a tradice. Zároveň však ukazuje, že integrace nebyla vždy snadná, protože vietnamská komunita se potýkala s řadou překážek, včetně jazykové bariéry, kulturních rozdílů a diskriminace.¹⁰

V knize „Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence“ se Tereza Freidingerová zabývá migračními a adaptačními tendencemi vietnamské komunity v Česku a ve světě. Kniha se zaměřuje na tři hlavní témata: migraci vietnamských občanů, jejich sociální integraci do nového prostředí a udržování a transformaci kultury a tradic. Dále se zabývá také identitou vietnamské komunity v Česku a ve světě. Snaží se porozumět, jakým způsobem ovlivňují migrace a adaptační procesy formování identit jednotlivců i celých skupin.¹¹

⁹ BROUČEK, Stanislav. The visible and invisible Vietnamese in the Czech Republic. Prague: Institute of Ethnology CAS, 2016, s. 76-156.

¹⁰ KUŠNIRÁKOVÁ, Tereza. VZTAH VIETNAMSKÝCH NAVRÁTILCŮ PŘEDLISTOPADOVÉ IMIGRACE K ČESKOSLOVENSKÉMU STÁTU A JEHO SPOLEČNOSTI. Český lid [online]. 2012, 2012, 2012(Vol. 99, No.1), s. 45-66 [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://ceskylid.avcr.cz/media/articles/179/submission/original/179-351-1-SM.pdf>

¹¹ FREIDINGEROVÁ, Tereza. In: Vietnamci v Česku a ve světě: Migrační a adaptační tendence. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014, s. 23-56.

V kapitole věnované vietnamské komunitě v knize „Etnické komunity v českých společnostech“ popisuje autorka Dana Bittnerová, antropoložka s oborovým zaměřením na mezinárodní vztahy, migraci a menšiny, antropologii dětství, posturální antropologii a historii, přistěhovalectví Vietnamců do Česka, které se datuje do 70. let 20. století, kdy sem byli pozváni tehdejšími komunistickými orgány. Důvodem pozvání byla potřeba pracovních sil pro průmyslovou výrobu.

Autorčin výzkum potvrdil, že se vietnamská komunita nachází na společenské periferii a setkává se s různými formami diskriminace. Vietnamci jsou často vnímáni jako uzavřená etnická skupina, která nerespektuje místní zvyklosti a tradice. Někteří lidé z české společnosti také nahlízejí na Vietnamce s nedůvěrou. Výzkum dále ukázal, že se vietnamská komunita snaží udržet si svou kulturu a tradice, ale zároveň se snaží integrovat do české společnosti. Často jsou to právě mladší generace Vietnamců, kteří se snaží s českou kulturou vyrovnat a najít si v ní své místo.¹²

4 Teoretická východiska

4.1 Identita

Prvním, kdo se zabýval tím, co by dnes mohlo být s pojmem identita srovnáváno, byl George Herbert Mead, který definuje ve svém díle pojem „self“, jenž má charakter, který se liší od charakteru vlastního fyziologického organismu. „Self“ je něco, co se neustále vyvíjí, není tu původně, při narození, ale vyvíjí se u daného jedince během celého života. Proces vytváření vlastní identity začíná u dětí při přijímání různých rolí.¹³

„Já‘ vyrůstá směrem zvenčí dovnitř. Buduje se v jednotlivci díky jeho účasti na interakčních a komunikačních vzorcích skupiny, ke které patří, a díky jeho podílu na sebeobrazu skupiny.“ (Assmann, 2001, s. 115)¹⁴

¹² BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. In: Etnické komunity v české společnosti. Praha: Ermat, 2006, s. 331.

¹³ MEAD, George H. Mind, Self, and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist. Chicago: The University of Chicago Press, 1934, s. 135–151.

¹⁴ ASSMANN, Jan. Kulturní identita a politická imaginace. In: Kultura a paměť – Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku. Praha: Prostor, 2001, s. 115.

Assmann argumentuje, že identity jsou konstruovány prostřednictvím paměti a že paměť a identita jsou těsně spjaty s písmem. Podle něj je písmo klíčovým nástrojem pro uchovávání a předávání paměti, a to nejen v literární formě, ale také v podobě symbolů, ikon a rituálů.

Dále popisuje, jakým způsobem identity vznikají a mění se v průběhu času, jak jsou utvářeny politickými a náboženskými faktory, a jak jsou promítány do kultury a umění. Zvláště zdůrazňuje, že identity jsou vždy pluralitní a mohou být konstruovány na různých úrovních, jako jsou například individuální, národní, kulturní nebo etnické identity.¹⁵

Avšak Erik H. Erikson, německý psycholog, byl považován za průkopníka v oboru studia identity a jako první použil tento pojem. Zkoumal, jak se formuje identita dětí během jejich výchovy a vývoje v různých kulturách a etapách života. Identita není možná bez rozlišností a podobností mezi lidmi. Tyto různé faktory, které určují naši identitu, mohou být biologickými znaky, kulturou, věkem, způsobem oblékání, náboženstvím apod. Každý jedinec se odlišuje specifickými rysy a může být současně členem více skupin, aniž by si toho byl vědom.¹⁶

Berger a Luckmann popisují identitu jako sociálně konstruovaný fenomén, který vzniká v rámci společnosti a prostřednictvím interakcí mezi lidmi. To vytváří sociální realitu, která je vnímána jako dialektický vztah mezi subjektivní a objektivní realitou. Jednání každého jednotlivce se řídí (člověkem vytvořenými) společenskými pravidly a normami dané společnosti, což vytváří jakýsi „jeden svět“. Tato pravidla chování pak rodiče předávají dětem během jejich počáteční socializace ve společnosti. Děti si tyto hodnoty osvojují a na jejich základě definují svou identitu. Identita je podle autorů formována prostřednictvím různých sociálních procesů, jako jsou socializace, internalizace norem a hodnot a identifikační procesy. V rámci socializace jsou lidé učeni, jaké jsou očekávané role a chování v různých situacích, což se stává součástí jejich identity. Internalizace norem a hodnot znamená, že jedinec přijímá určité normy a hodnoty jako vlastní, a to se také stává součástí jeho identity. Identifikační procesy jsou pak procesy, kterými se lidé snaží identifikovat s určitými skupinami a jejich hodnotami, což také ovlivňuje jejich identitu.

¹⁵ ASSMANN, Jan. Kulturní identita a politická imaginace. In: *Kultura a paměť – Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001, s. 115-125.

¹⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. In: *Antropologie multikulturních společností*. Praha: Triton, 2007, s. 64.

Identita není pevně daná a neměnná, ale je spíše dynamickým procesem, který se může měnit v závislosti na různých situacích a sociálních interakcích.¹⁷

Identita národnostních menšin se může pojmout ve dvou rovinách: jako ta, kterou si člen menšiny uvědoměle přivlastňuje, a ta, kterou skutečně žije. U deklarované identity hraje důležitou roli vyjádření příslušnosti k určitému etniku, což se neobejde bez ukazování symbolů a praktik, které tuto příslušnost potvrzují. Tyto projevy mohou být cílené, jako například aktivní účast v organizacích souvisejících s menšinou. Skupiny mohou svou identitu zevně projevovat různými způsoby, jako je snaha o odlišení od většinové společnosti, snaha o co největší splynutí s ní nebo dokonce snaha maskovat svůj skutečný etnický původ.¹⁸

U potomků imigrantů z Vietnamu se vyskytuje napětí mezi jejich vietnamskou identitou a českou identitou. Děti vyrůstající v jedné zemi jsou ovlivněny dvěma odlišnými kulturami. Tento dualismus kulturních vlivů má za následek, že se jinak chovají v okolí své rodiny, a jinými kulturními vzorci se řídí při komunikaci s českými lidmi.¹⁹

Mnoho Vietnamců žijících v zahraničí zvažuje změnu svého jména. Tuto změnu však nelze chápat jako ztrátu identity, nýbrž spíše jako strategii, která jim umožní lépe se adaptovat v novém prostředí. Přejmenování jim může ulehčit cestu na místní trh, a to i v případě, že by mělo souvislost s nelegálním vstupem.²⁰ V českých školách je běžnou praxí, že se vietnamským dětem „změní“ jméno. Tento zvyk má své kořeny v nemožnosti správně vyslovit a zapamatovat si vietnamské jméno, ale také v touze ukázat symbolickou sounáležitost s českým prostředím. Pokud oslovujeme vietnamské dítě, můžeme použít tři různé formy jména. První možností je zachování původního vietnamského jména. Druhou možností je použití přezdívky, která vychází z vietnamského jména a co nejvíce mu zvukomalebně odpovídá. Nicméně nejčastěji se používají česká jména.²¹

¹⁷ BERGER, Peter Ludwig a Thomas LUCKMANN. In: Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1999, s. 131-143.

¹⁸ BITTNEROVÁ, Dana. In: Kdo jsem a kam patřím? Praha: Pastelka, 2005, s. 8-10.

¹⁹ IČO, Ján, Ivo VASILIJEV a Jan ČERNÍK. S vietnamskými dětmi na českých školách. Praha: H+H (H&H), 2006, s. 17-46.

²⁰ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. Praha: Etnologický ústav AV ČR. 2003 s. 10-20.

²¹ BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. In: Etnické komunity v české společnosti. Praha: Ermat, 2006, s. 331.

4.2 Migrace

„Pojem migrace lze v češtině vystihnout rovněž slovem stěhování. Jedná se o pohyb v prostoru za účelem změny místa pobytu. Tento pohyb může být zamýšlen jako dočasný nebo trvalý, může být chápán jako pozitivní změna nebo jako vynucené rozhodnutí, může se dokonce realizovat jako transfer člověka proti jeho vůli, kdy je tělo přemístěno bez jeho vlastní aktivity na jiné místo.“ (Uherek, 2016, s. 7)

Stanislav Brouček ve své knize „Migrace a česká etnologie“ popisuje různé aspekty migrace a imigrace, zejména v kontextu české etnologie. Migraci popisuje jako proces, který ovlivňuje životy mnoha lidí a má výrazné dopady na společnost jako celek. Ve své práci se zaměřuje na různé faktory, které ovlivňují migraci, a analyzuje jejich dopady na životy imigrantů a společnost. Uvádí, že mezi hlavní faktory ovlivňující migraci patří ekonomické, politické, sociální a kulturní faktory. Ekonomické faktory mohou být motivem pro migraci, například hledání lepší práce, vyššího příjmu nebo lepších podmínek pro podnikání. Politické faktory mohou zahrnovat například politické násilí, neustávající konflikty nebo porušování lidských práv, což může vést k emigraci lidí z daného státu. Sociální faktory mohou zahrnovat hledání bezpečí, vzdělání a lepších životních podmínek pro rodinu. Kulturní faktory mohou být důležité pro lidi, kteří hledají nové kulturní zkušenosti, životní styl nebo náboženské prostředí. Migraci rozdělil na několik typů, jako je například dočasná nebo trvalá migrace, ekonomická nebo politická migrace. Dále popisuje proces migrace od samotného rozhodnutí o migraci až po příjezd na nové místo a začlenění do nového prostředí.²²

Zdeněk Uherek se zabývá problematikou mezinárodní migrace a popisuje ji z rozličných úhlů pohledu. Autor se věnuje různým příčinám migrace, jako jsou například ekonomické faktory (nedostatek pracovních míst, nízké mzdy), politické faktory (perzekuce, války), sociální faktory (diskriminace, násilí) a další. Popisuje, jak tyto faktory působí v různých částech světa a jak se mohou lišit v závislosti na historickém a kulturním kontextu. Dále rozlišuje různé typy migrace, jako jsou například ekonomická, uprchlická, vzdělávací, migrace za rodinou a další.²³

²² BROUČEK, Stanislav. Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1999.

²³ UHEREK, Zdeněk. Migrace. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016, s. 67.

V České republice nebyla imigrace před rokem 1989 výrazná, avšak nelze říci, že by byla bez migrací. Naopak řada imigrantů, jako jsou Vietnamci, Řekové, Kubánci, občané Afghánistánu, Sýrie, Albánie a dalších zemí, přišla do Česka a jejich pobyt nebyl vzácný. Tyto migrace byly často organizované jako dočasné a zamýšlené tak, aby s nimi čeští obyvatelé neměli příliš hluboký kontakt. Výsledkem bylo, že zkušenost českého obyvatelstva s migranty nebyla výrazná. Vláda neprozradila veřejnosti důvody, proč byli vietnamští pracovníci udržováni v izolaci a informace o jejich pobytu byly tajné. Majoritní společnost nebyla informována o příjezdu a pobytu těchto lidí a Vietnamci měli zákaz se stýkat s místními obyvateli. Byli pod neustálou kontrolou a pokud porušili řád, byli deportováni zpět do Vietnamu, kde mohli čelit soudnímu řízení a možnému vězení.²⁴ Přesto byla po roce 1989 pozorována rostoucí míra spontánní migrace, a očekává se další nárůst. Česká republika se tak chová jako země s emigračními tendencemi, což dokládají statistická data.

V minulosti prošla migrace v České republice výrazným vývojem. Před rokem 1989 bylo Československo emigrační zemí, přičemž počet lidí, kteří opustili zemi, převyšoval počet přistěhovalců. Migraci aktivně reguloval komunistický režim a umožňoval ji v podstatě jen občanům „spřátelených socialistických států“, jako byli Vietnamci, Poláci nebo Mongolové, kteří přicházeli za prací nebo studiem. S koncem komunistického režimu a otevřením hranic se však situace výrazně změnila. Postupně se tak země stala imigrační, s příchodem mnoha nových přistěhovalců.²⁵

Zpráva OECD z roku 2006 hodnotí sociální a ekonomickou situaci v členských zemích a konstatuje, že v letech 1992 až 2002 měla Česká republika mezi všemi členskými zeměmi OECD největší nárůst počtu cizinců. Přestože byl tento nárůst významný, v ČR stále nedosahoval průměru imigrace jako ve vyspělých evropských zemích, který činí 8 až 10 %.²⁶

4.3 Integrace

Integrace je proces, při kterém se členové určité skupiny, například imigranti nebo minoritní etnika, stávají součástí společnosti a zapojují se do jejího života, kultury a ekonomiky.

²⁴ PETR, Václav: Ubytovna. Film a Sociologie, Praha 1992, úryvek z dokumentárního filmu.

²⁵ ŠTICA, Petr. In: *Etika a migrace*. Ostrava: Moravapress, 2014, s. 16-17.

²⁶ UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠTÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTNER. *Migrace a integrace*. In: *Migrace – Historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016, s. 52.

Imigranti se od základního obyvatelstva liší mnoha specifickými vlastnostmi, které se mohou týkat rasy, jazyka, víry nebo zvyků.²⁷ Cílem integrace je dosáhnout rovných příležitostí a rovnosti pro všechny a pomoci při přizpůsobení se novému prostředí. Integrace může být vnímána jako proces přijetí a přijímání a zahrnuje vzájemné pochopení a respekt mezi členy společnosti.²⁸

Relativně nejsnazší aplikací evolučního modelu začlenění imigrantské skupiny jsou modely generačního charakteru. Tyto modely většinou předpokládají, že první generace imigrantů bude čelit největším obtížím při adaptaci. Avšak další generace, tj. děti přistěhovalců, již budou v lepší pozici a jejich potomci již budou dobře začleněni do života v novém prostředí.²⁹

„Získání občanství České republiky by mělo být stvrzením úspěšnosti integračního procesu každého jednotlivého imigranta. Nabytím kompletních práv se imigrant stává právoplatným občanem se všemi z toho vyplývajícími právy i povinnostmi.“
(Uherek, 2016, s. 89)

Zdeněk Uherek hovoří o integraci migrantů jako procesu, který je vzájemně ovlivňován migranty i společností, do které se integrují. Podle Uherka integrace migrantů neznamena jen přijetí nových obyvatel do společnosti, ale i změnu a přizpůsobení se společnosti tak, aby byla schopna vítat a integrovat různorodé skupiny lidí. Podtrhuje důležitost procesu integrace pro obě strany – migranty i společnost. Migrantů se potřebují integrovat do nového prostředí, aby si mohli najít zaměstnání, bydlení a vytvořit si nové sociální vazby. Společnost na druhé straně potřebuje integrovat migranty, aby mohla využít jejich potenciál a přispět k rozvoji ekonomiky a kulturního bohatství. Integrace migrantů je tedy dlouhodobý proces, který vyžaduje spolupráci a úsilí ze všech zainteresovaných stran. V této souvislosti poukazuje na důležitost politické vůle, komunikace a vzdělávání jako klíčových faktorů pro úspěšnou integraci migrantů.³⁰

²⁷ SARTORI, Giovanni. Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2005, s. 41-49.

²⁸ Ministerstvo vnitra ČR. (2016). Integrace cizinců [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/> [cit. 11.2.2023].

²⁹ UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. Migrace a integrace. In: *Migrace – Historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016, s. 52.

³⁰ UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. Migrace a integrace. In: *Migrace – Historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016, s. 36.

Stejným tématem se sdíleným názorem se zabývá autorka knihy „Sociální integrace přistěhovalců v České republice“, Miroslava Rákoczyová. Popisuje sociální integraci jako proces, v němž jedinci nebo skupiny, kteří přicházejí do nového prostředí, získávají schopnost úspěšně se zapojit do nového sociálního prostředí. Tento proces zahrnuje přizpůsobení se kulturním, sociálním a hospodářským normám nové společnosti a zároveň udržení vlastního kulturního dědictví. Sociální integrace není pouze povinností přistěhovalců, ale také záležitostí hostitelské společnosti. Hostitelská společnost by měla být otevřená k nově příchozím a pomáhat jim se zapojit do nového prostředí. Tento proces může být podpořen například prostřednictvím programů a služeb, které přistěhovalcům pomáhají získat potřebné jazykové, sociální a pracovní dovednosti. Autorka upozorňuje na to, že nedostatečná sociální integrace může vést k sociálnímu vyloučení a dalším problémům, jako je chudoba a kriminalita.³¹

4.4 Etnicita

Thomas Hylland Eriksen vysvětluje pojem etnicity jako vztah mezi jednotlivcem a jeho sociálním okolím, které se zakládá na sdílených kulturních znacích, tradicích, zvyklostech a způsobu života. Etnicita není pevně daná, ale je spíše dynamickým procesem, který se neustále vyvíjí v reakci na změny v sociálním prostředí a kulturním kontextu. Etnicita je často založena na pocitu sounáležitosti s určitou skupinou a na vědomí odlišnosti od jiných skupin. Tento pocit sounáležitosti může být založen na různých faktorech, jako jsou společná historie, jazyk, náboženství, rasový původ, kulturní tradice a zvyky. Dalším důležitým aspektem etnicity je fakt, že etnická identita může být uchována a přenášena na další generace. To se může dít skrze rodinu, vzdělávání, kulturní a společenské instituce a také prostřednictvím sdíleného jazyka a symbolů.³²

František Bahenský popsal různé teoretické přístupy k definici a pochopení pojmu etnicita:

³¹ TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ. Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, s.78.

³² ERIKSEN, Thomas Hylland, Miroslav HROCH, Marek JAKOUBEK, Lenka JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ a Gunnar HAALAND. Etnické skupiny, hranice a identity. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2020, s. 97-112.

1. Kulturologický přístup: Tento přístup definuje etnickou identitu jako kulturní systém sdílený členy určité skupiny. Zahrnuje sdílení jazyka, náboženství, tradic a zvyků, které jsou charakteristické pro určitou skupinu lidí.
2. Primordialistický přístup: Tento přístup definuje etnickou identitu jako přirozenou a nezměnitelnou. Podle tohoto přístupu jsou etnické identity zakořeněny v biologických, rasových nebo genetických faktorech a jsou tedy neoddělitelné od jednotlivých jedinců.
3. Konstruktivistický přístup: Tento přístup se zaměřuje na procesy, při kterých jsou etnické identity vytvářeny a udržovány. Podle tohoto přístupu jsou etnické identity produktem společenských a kulturních interakcí a jedinci si je aktivně vytvářejí.
4. Postmoderní přístup: Tento přístup se snaží překonat dichotomické rozdělení mezi kulturou a identitou a tvrdí, že etnické identity jsou fluidní a proměnlivé v čase.
5. Instrumentalistický přístup: Tento přístup tvrdí, že etnické identity jsou vytvářeny a udržovány pro získání moci a zdrojů. Podle tohoto přístupu jsou etnické identity spíše strategickým nástrojem než přirozenou vlastností jedinců.³³

4.5 Etnická menšina

Leoš Šatava ve své knize popisuje etnickou menšinu jako specifickou skupinu lidí, která má společné kulturní prvky, jako jsou jazyk, kultura, tradice, zvyky a způsob života. Etnické menšiny se odlišují od většinové společnosti, ve které žijí, a jejich existence může být ohrožena zejména v situacích, kdy jsou vystaveny tlaku, diskriminaci nebo asimilační politice. Zdůrazňuje, že etnické menšiny jsou důležitým faktorem kulturní rozmanitosti a bohatství společnosti a že jejich zachování a rozvoj by měly být podporovány. Zároveň však upozorňuje na to, že většinová společnost může mít tendenci marginalizovat etnické menšiny a omezovat jejich možnosti pro uchování a rozvoj vlastní kultury.³⁴

Eriksen pojednává o etnických menšinách jako o skupinách lidí, kteří mají odlišnou etnickou identitu než většina populace v dané zemi. Tyto menšiny mohou být definovány různými způsoby, například na základě jazyka, kultury, náboženství, původu a dalších faktorů. Zdůrazňuje, že etnické menšiny jsou kulturně konstruované a vytvářejí se v

³³ BAHENSKÝ, František. Etnicita v historické perspektivě. Prolegomena ke vzniku, vývoji a proměně etnické kolektivní identity. Praha: Etnologický ústav akademie věd České republiky, 2010, s. 28-30.

³⁴ ŠATAVA, Leoš. Jazyk a identita etnických menšin. Možnosti zachování a revitalizace. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, s. 65-73.

důsledku kulturních interakcí mezi jednotlivci a skupinami. Tyto interakce mohou být pozitivní nebo negativní a mohou vést k utváření menšinové identity. Dále upozorňuje na politické a právní otázky týkající se etnických menšin. V některých zemích jsou menšiny uznávány a mají zvláštní práva a ochranu, zatímco v jiných jsou potlačovány a jejich práva jsou omezována. Tyto politické faktory mohou mít významný vliv na to, jak etnické menšiny vnímají svou identitu a jak se s ní identifikují.³⁵

³⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland. Etnicita a nacionalismus. Antropologické perspektivy. 1. Vyd. Praha: SLON, 2012, s. 71-73.

5 Vlastní práce

5.1 Biogramy narátorů

Denis

Narátor se narodil v roce 1964 v severozápadním Vietnamu ve městě Son La. Vystudoval zde střední školu, ale na vysokou školu se již neprospěl přes přijímací zkoušky. Dostal příležitost k odcestování, na základě mezinárodních smluv, do ČSR, do které se vydal v roce 1982. Zde se věnoval práci ve chmelařství a po roce 1989 začal s vlastním podnikáním, kterému se věnuje dodnes. Nyní žije v Lounech se svou přítelkyní a má syna.

Ruda

Narátor se narodil v roce 1963 ve Vietnamu ve městě Viet Tri a se základním vzděláním odcestoval do ČSR v roce 1982. Na základě mezinárodních smluv pracoval v žateckém chmelařství a později se začal věnovat podnikání, ve kterém figuruje dodnes. Se svou ženou a dcerou žije nyní v Libochovicích.

Vlasta

Narátorka se narodila v roce 1969 a vyrůstala ve městě Soc Son, nedaleko hlavního města Vietnamu – Hanoj. Po základní škole měla možnost odjet do ČSR na základě mezinárodních smluv. Tuto možnost měla zejména kvůli zaměstnání svého otce, který se živil novinářinou. V letech 1988-1991 pracovala v šicí dílně v žateckém Bonexu. Společně se svým manželem poté začali podnikat a věnují se tomu i dnes. Nyní žije se svým mužem a dvěma dětmi v Žatci.

Kamil

Narátor se narodil v roce 1963 ve městě Son La ve Vietnamu. V roce 1981 ukončil základní školu s maturitou a z okresní kulturní školy dostal zprávu, zda by nechtěl jet do ČSR na praxi ve chmelařství, která byla v rámci mezinárodních smluv. Se svojí ženou a dětmi dnes žije v Žatci a zde i podniká.

5.2 Historický exkurz do migrace do českých zemí

5.2.1 Vztahy mezi ČSR a Vietnamem po roce 1950

Československo navázalo první oficiální diplomatické vztahy s Vietnamem již v roce 1950, během bojů s Francií. Jednalo se o Indočínskou válku, která probíhala v letech 1946-1954. Tato historická událost byla jen jedním z mnoha faktorů, které vedly k migraci Vietnamců do celého světa, včetně ČSR.³⁶ V následujících letech po válce se Vietnam potýkal s politickou nestabilitou a ekonomickými problémy, které vedly k vysokému počtu uprchlíků a ekonomických migrantů hledajících lepší životní podmínky.

Příchod vietnamské imigrace na území Československa se uskutečnil ve více vlnách, začínaje rokem 1956. Po mezistátní dohodě přijeli nejprve jednotlivci a 100 dětí-sirotků postižených válečnými událostmi. Děti byly umístěny do dětského domova ve městě Chrastava.³⁷ Česká strana zařídila ubytování těchto dětí v Chrastavě, kde žily pohromadě v rámci svého vietnamského kolektivu. To se ovšem částečně stalo překážkou pro jejich adaptaci na české prostředí, narozdíl od současných vietnamských dětí, které jako jednotlivci v českých třídách rychleji zapadají do svého okolí. Proces učení se češtině byl také zpomalován přítomností trojice vietnamských učitelů.³⁸

5.2.2 Česko-vietnamské vztahy mezi lety 1967-1989

V roce 1967 se do stávající skupiny učňů, studentů a stážistů přidalo dalších 2100 dělníků. Tento příliv byl umožněn smlouvou z roku 1974 a v následujících letech 1979 a 1980 bylo dohodnuto více stážistů a praktikantů z oboru strojírenství, metalurgie a spotřebního průmyslu. Učni byli ubytováni na 7 let a stážisté na 4 roky s možností prodloužení. Kamil uvádí: „*Smlouvu jsme měli jenom na čtyři roky, od 1982 do 1986, ale podnik nám ji prodloužil na další dva, do roku 1988.*“ V Československé socialistické republice od roku 1981 žilo asi 30-35 tisíc občanů vietnamského původu, z nichž většina

³⁶ KOCOUREK, Jan. Vietnamci v ČR. In Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové). 1.vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. Kapitola 3, s. 46–61.

³⁷ BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. In: Etnické komunity v české společnosti. Praha: Ermat, 2006, s. 319.

³⁸ BROUČEK, Stanislav. AKTUÁLNÍ PROBLÉMY ADAPTACE VIETNAMSKÉHO ETNIKA V ČR. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003, 14-16.

pracovala v dělnických zaměstnáních.³⁹ V důsledku mezivládní dohody se začal počet postupně snižovat, v roce 1985 to bylo již jen 19 350 osob, převážně mužů. Vietnamci byli rozmístěni po celé České republice, nejhustěji po Praze, kde žily přibližně 4 tisíce osob. Počet se během konce 80. let dále snižoval.⁴⁰

5.2.3 Vietnamská menšina v ČR po roce 1989

Rok 1989 se stal důležitým mezníkem, který vietnamskou imigraci rozděluje na dvě části. V první části byla hlavním motivem československá pomoc postižené vietnamské společnosti po válečných událostech. Ta se postupem času proměnila v ekonomickou pomoc, přičemž se Vietnamci stali lacinou a později, pro některé obory, i nezbytnou pracovní silou. Ve druhé části, od počátku 90. let, navazovali na dosavadní imigraci Vietnamců příbuzní a známí lidí, kteří již měli se životem v Československu zkušenosti. Tímto tedy dochází k běžné ekonomické imigraci.⁴¹ Důvodem k odchodu z rodné země byly ve většině případů nedostatečné ekonomické možnosti. V důsledku populační krize a vysoké míry nezaměstnanosti se v zemi rozvinula korupce. Mnoho lidí hledalo šanci na lepší výdělek v zahraničí, tudíž si po uvolnění hranic a zmírnění vládních omezení mnoho z nich přivezlo své rodiny nebo založilo nové a začalo podnikat. Vyšší příjem jim umožnil podporovat své rodiče ve Vietnamu a poskytnout svým dětem příležitost k evropskému vzdělání, což by jim mohlo v budoucnu pomoci dosáhnout lepšího životního standardu.⁴² V roce 1990 skončila platnost mezistátní dohody a v zemi zůstala méně než třetina vietnamských obyvatel. „*Naše skupina poté letěla zpátky do Vietnamu. Ale jen 5 nás zůstalo tu, protože jsme uzavřeli manželství s Češkami a zůstali jsme tu s rodinou a s dětmi. Já tedy zůstal ve chmelařství ještě do roku 1992,*“ dodává Kamil.

Na otázku, jakým způsobem se dostali do ČSR a jaký byl jejich důvod k migraci, odpověděli narátoři takto:

³⁹ LEONTIJEVA, Yana. POSTOJE K MIGRANTŮM VISEGRÁDSKÉ ČTYŘKY: PROMĚNY V ČASE A KONTEXTUÁLNÍ VLIVY. In: K. Vlachová (ed.) Národní identity a identifikace. Praha: Sociologické nakladatelství, 143-157.

⁴⁰ BROUČEK, Stanislav. AKTUÁLNÍ PROBLÉMY ADAPTACE VIETNAMSKÉHO ETNIKA V ČR. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003, 14-16.

⁴¹ BROUČEK, Stanislav. AKTUÁLNÍ PROBLÉMY ADAPTACE VIETNAMSKÉHO ETNIKA V ČR. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003, 14-16.

⁴² BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. In: Etnické komunity v české společnosti. Praha: Ermat, 2006, s. 320.

„Ve Vietnamu jsem v roce 1981 dostudoval střední školu a když jsem dělal přijímačky na VŠ, bohužel jsem se nikam nedostal, proto jsem přijel do Čech podle mezistátní smlouvy mezi VN a ČSR. Přijeli jsme do Žatce a začali jsme nejdříve 3 měsíce studovat češtinu, poté jsme začali pracovat v balírně do roku 1988, oženil jsem se a kvůli rodině jsem zůstal v Čechách. Po revoluci jsem začal podnikat a dodnes podnikám v různých oborech.“ (Denis)

„Vystudoval jsem základní školu a na střední školu jsem už jít nechtěl. Rozhodl jsem se, že pojedou do Evropy za prací. Přijel jsem tedy do ČSR díky mezinárodní smlouvě. Po příjezdu jsme se 3 měsíce v Žatci učili jazyk a kulturu, pak jsme šli pracovat do balírny.“ (Ruda)

„Neplánovala jsem to, ale naskytla se taková příležitost jet za prací. Našla jsem si manžela a zůstali jsme tu. A manžel má dítě z prvního manželství, hlavně proto jsme zůstali.“ (Vlasta)

„V roce 1981 jsem dokončil maturitu a dostal jsem zprávu z okresní kulturní školy, jestli bych nechtěl jet do ČSR na praxi o chmelu. Letěl jsem se skupinou, ve skupině nás bylo celkem 48. Chtěl jsem poznat Evropu a novou kulturu. Přiletěl jsem v rámci mezinárodní smlouvy. Vietnam byl po válce chudý.“ (Kamil)

5.3 Zastoupení vietnamské komunity v ČR

Výsledky Sčítání 2021 ukazují, že 4,7 % populace tvoří zahraniční obyvatelé. Z celkových 10 524 167 obyvatel v zemi žije 658 564 cizinců, z toho 64 808 Vietnamců.⁴³ V okrese Louny, pod který spadá region Žatec, žije 522 obyvatel s vietnamským státním občanstvím.⁴⁴ Tato sčítání se konají pravidelně každých deset let a poskytují informace o počtu obyvatel včetně informací o národnosti, věku, vzdělání, zaměstnání atd.

V České republice se Vietnamci řadí na třetí místo mezi nejvíce zastoupenými etniky, tvoří 10 % z celkového počtu cizinců a jsou jednou z nejvýznamnějších menšin. Mnoho z

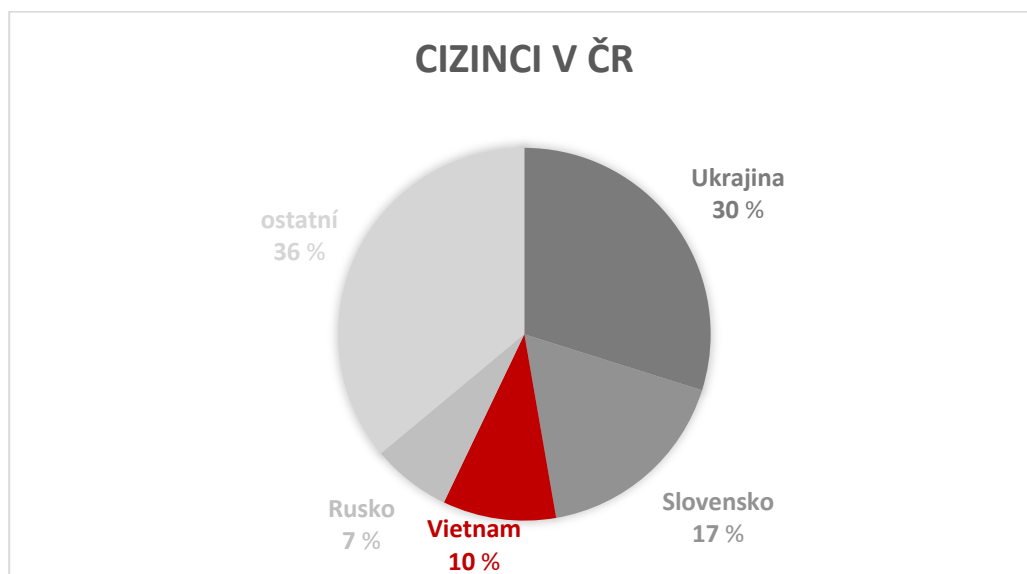
⁴³Cizinci celkem podle státního občanství k 31. 12. 2021. Český statistický úřad [online]. Praha: ČSÚ, 2022 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/290027220101.pdf/082bbc8e-2763-4e1d-92f3-811292a02fdb?version=1.1>

⁴⁴ Nejčastější státní občanství cizinců podle regionu soudržnosti, kraje a okresu (k 31. 12.). Český statistický úřad [online]. Praha: ČSÚ, 2022 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/290027220103.pdf/cca2081a-035a-4e25-863a-ed08acc07d98?version=1.1>

nich přišlo do země v 90. letech minulého století jakožto ekonomičtí migranti a v současnosti většina z nich pracuje v oboru služeb nebo maloobchodu. Velikost vietnamské populace se v České republice v průběhu let měnila a závisela na mnoha faktorech, jako například na migraci, ekonomice, politické situaci atd.

Pouze Ukrajinci a Slováci jsou početnější menšinou, zauímají první a druhé místo v demografických statistikách.

Graf č. 1: Cizinci v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování podle dat Českého statistického úřadu. ČSÚ. Online. Český statistický úřad. Dostupné z: <https://www.czso.cz>. [cit. 2023-02-24].

5.4 Vietnamci a vzdělání

V České republice mají Vietnamci průměrně nižší úroveň vzdělání než česká populace. Mnoho z nich má střední nebo nižší střední vzdělání a jen menšina má vzdělání vysokoškolské. Přesto se mnozí Vietnamci v ČR snaží vzdělávat a zlepšovat svou situaci. Mnoho z nich se účastní dobrovolných vzdělávacích programů, jako jsou kurzy jazyků nebo školení v oborech, které vyžadují vysokoškolské vzdělání. Významný počet mladých Vietnamců druhé generace se také věnuje vzdělávání na středních a vysokých školách. V 90. letech započala nová éra vzájemného soužití mezi Čechy a Vietnamci díky přítomnosti dětí s vietnamským původem na českých školách.

Vzdělání je pro Vietnamce zásadní, vidí ho jako cestu k dobré kariéře a úspěšnému životu. Pro vietnamské děti je školní úspěch jedním z nejvýznamnějších cílů, část úsilí totiž

směřuje i k naplnění očekávání rodičů, kteří mají radost z úspěchů svých dětí. Důležitější je však vlastní motivace být úspěšný. Starší studenti také chápou, že dobré výsledky ve škole jsou klíčovými faktory pro jejich budoucí profesní volbu.⁴⁵

Navzdory výzvám, kterým čelí, jako jsou bariéry jazyka a sociální odcizení, mnozí Vietnamci v ČR usilují o vzdělání a integraci do české společnosti.

Na vietnamské děti, které se zde narodily či do České republiky přijely jako malé, jsou ohledně vzdělání kladeny velmi vysoké nároky. Je to z toho důvodu, že jejich rodiče, kteří opustili svou rodnou zemi v mladém věku kvůli pracovním příležitostem v Evropě, možnost studia neměli. Proto chtějí svým dětem dopřát příležitost ke vzdělání, které by je připravilo na dosažení vyšších pracovních pozic, jako jsou manažerské, právnícké nebo doktorské role.

5.5 Obsazení pracovních míst v ČR

Vietnamci v Česku jsou často vnímáni jako obchodníci a provozovatelé restaurací. Ačkoliv zpočátku, během doby komunistického režimu, byli převážně dělníky a studenty, po pádu režimu došlo ke změně. Mnoho původních imigrantů se vrátilo do Vietnamu, brzy se však vrátili jako podnikatelé a zorganizovali další migraci do Česka. Rychle si vybudovali vliv na trhu s levným asijským zbožím v pohraničí, ale čím víc se tento typ obchodu rozvíjel, tím sofistikovanější podobu získával.⁴⁶

Pouze mladí lidé z rodin disponujících finanční stabilitou měli příležitost podniknout cestu do Československa. Nebylo možné do země létat jednotlivě, ale pouze ve skupinách. Narátoři Kamil, Ruda a Denis přiletěli do Československa v roce 1982 společně se skupinou a za stejným účelem. Naskytla se jim možnost získat praxi v oboru chmelařství.

„V roce 1981 jsem dokončil maturitu a dostal jsem zprávu z okresní kulturní školy, jestli bych nechtěl jet do ČSR na praxi o chmelu. Letěl jsem se skupinou, ve skupině nás bylo celkem 48. Chtěl jsem poznat Evropu a novou kulturu. Přiletěl jsem v rámci mezinárodní smlouvy. Vietnam byl po válce chudý.“ Kamil dále dodává: *„Už ve Vietnamu před odletem jsme věděli, že se budeme v ČSR věnovat chmelařství. Pracoval jsem tedy ve chmelařství*

⁴⁵ BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. In: Etnické komunity v české společnosti. Praha: Ermat, 2006, s. 321-324.

⁴⁶ UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTNER. Vietnamci. In: *Migrace - Historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016, s. 83-84.

(sázení, sušení, balení), celkově o podniku chmelařství. Smlouvu jsme měli jenom na čtyři roky, od 1982 do 1986, ale podnik nám ji prodloužil na další dva, do roku 1988, takže naše skupina poté letěla zpátky do Vietnamu. Ale jen 5 nás zůstalo tu, protože jsme uzavřeli manželství s Čechami a zůstali jsme tu s rodinou a s dětmi. Já tedy zůstal ve chmelařství ještě do roku 1992.“ (Kamil)

Po šesti letech od příjezdu první skupiny mužů přijela do Žatce první skupina vietnamských žen. V roce 1988 na základě mezinárodní dohody mezi Vietnamem a Českou socialistickou republikou přijela skupina žen, aby zastala šicí práce ve společnosti Bonex.

„Nejprve jsme se v České Lípě učily 3 měsíce jazyk a poté jsme přijely do Žatce a pracovaly v Bonexu, kde smlouva byla na 3 roky, od roku 1988 do 1991.“ (Vlasta)

Podnikatelské subjekty, které se specializovaly na oblast prodeje, začaly na počátku nového tisíciletí zažívat silnou konkurenční zátěž. Přicházela od vietnamských kolegů, kteří se stále více zaměřovali na obchod se stejným typem produktů, stejně jako od řetězců, které nabízely srovnatelné produkty za srovnatelné ceny. V důsledku zlepšení ekonomiky začalo více lidí věnovat větší pozornost kvalitě produktů a nízká cena se stala méně rozhodujícím kritériem. Dalším faktorem, který vedl ke krachu příhraničních prodejců, bylo vstoupení České republiky do Evropské unie, přičemž byly rušeny bezcelní zóny a došlo ke změně kurzu koruny vůči euru, což mělo na prodejce negativní vliv. Vietnamští podnikatelé se tak začali stěhovat do vnitrozemí a změnili předmět podnikání, například na provozování restaurací nebo prodej potravin ve večerkách. Jiní zase své podnikání ukončili a začali pracovat přes pracovní agentury v nově vzniklých průmyslových zónách: do České republiky přicházely nadnárodní společnosti kvůli nízkým nákladům na pracovní sílu.

Během devadesátých let se v České republice postupně vyvinula také skupina vlastníků velkých firem a řetězců (např. Panda – síť provozoven rychlého občerstvení; Sportisimo – síť obchodů se sportovním oblečením; obchodní centrum SAPA v Praze Libuši apod.)⁴⁷

⁴⁷ HOFÍREK, Ondřej. Vietnamská imigrantská ekonomika v České republice. Migraceonline [online]. 2009, s. 2-4 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/vietnamska-imigrantska-ekonomika-v-ceske-republice>

Narátoři zůstali v ČR zejména kvůli podnikání a věnují se mu dodnes. Denis začal podnikat po roce 1989 a dlouhá léta se věnoval maloobchodu: „*Od 90. let podnikám ve volném prodeji, jako obchod s oděvy a elektronikou, dřív jsem prodával v Žatci, a pak jsem se odstěhoval do Loun a prodával jsem tady. V roce 1998 jsem se odstěhoval do Prahy a měl jsem praxi jako stavbař a pracoval jsem tu jako klempíř a pokrývač a učil jsem se tesařem. Dodnes provozuju tyhle práce.*“ Maloobchodnímu podnikání se věnovali také Vlasta s Kamilem. „*Po skončení smlouvy v Bonexu jsem se vdala a v ČR bylo možné malé samostatné podnikání, tak jsme se s manželem rozhodli podnikat – prodávali jsme oděvy a obuv. Nyní s manželem provozujeme hernu.*“ (Vlasta)

5.6 Manželství

Vietnamští obyvatelé, kteří uzavřeli manželství s českými obyvateli a žili v České socialistické republice, měli možnost zakládat rodiny z důvodu uznání a podpory multikulturního a mezinárodního manželství. Tento krok byl součástí politiky ČSR, která podporovala sociální integraci a mezirasovou toleranci. Narátoři Ruda, Kamil a Denis uzavřeli manželství s ženami českého původu, avšak všechna se rozpadla. V důsledku těchto manželství získali nárátoři české občanství, což jim umožnilo legálně a trvale pobývat v České socialistické republice. „*Naše skupina poté letěla zpátky do Vietnamu. Ale jen 5 nás zůstalo tu, protože jsme uzavřeli manželství s Češkami a zůstali jsme tu s rodinou a s dětmi.*“ (Kamil)

V roce 1988 přijela do Žatce skupina vietnamských žen, které dostaly pracovní příležitost v Bonexu – ve společnosti, která se specializovala na šicí dílny – a právě zde se Kamil seznámil se svou druhou manželkou, jedinou nárátořkou Vlastou, se kterou dodnes žije a má dvě děti, které společně vychovali. Starší dítě pochází z Kamilova prvního manželství. „*S manželem máme společnou dceru, která studuje na VŠ,*“ chlubí se Vlasta. Nárátoř Ruda se také seznámil se svou druhou, vietnamskou manželkou v Čechách. Vychovávají společnou dceru, avšak oba již mají děti z předchozího manželství. „*Se svou bývalou manželkou mám dceru a syna, ten už ale s námi bohužel není,*“ vysvětluje Ruda. V důsledku rozvodu navázal nárátoř Denis vztah s českou partnerkou, s níž nemá žádné společné potomky, pouze syna ze své předchozí manželské vazby. „*Vždycky, když přijedeme do Žatce, tak si tu projdeme, náměstí prohlédneme, co je tu nového. Mám tu vnuka, tak se přijedu podívat na syna a vnuka.*“ (Denis)

V době příchodu narátorů Rudy, Kamila a Denise do České socialistické republiky, konkrétně do města Žatec, byla jejich skupina zcela jedinečnou v rámci vietnamského obyvatelstva v dané lokalitě. Skládala se čistě z mužů, kteří nastoupili s cílem vykonávat práci v chmelařském odvětví. Vzhledem k omezeným příležitostem navazovat kontakty s ženami vietnamského původu a zároveň s ohledem na závazky vyplývající z uzavřených pracovních kontraktů se rozhodli hledat trvalý pobyt v České republice. Tato situace vedla k tomu, že našli partnerství s ženami českého původu, s nimiž uzavřeli manželství.

První manželství, která tito muži uzavřeli s českými ženami, se v těchto konkrétních případech postupně rozpadla. Oba se podruhé oženili, tentokrát s vietnamskými partnerkami, s výjimkou Denise: „*Manželku jsem si našel v Žatci, ale už je bývalá a byla to Češka. Nyní mám přítelkyni, taky Češku.*“

5.7 Žatec

Žatec je město nacházející se v severozápadní části České republiky. Leží v Ústeckém kraji, ve vzdálenosti přibližně 70 kilometrů severozápadně od Prahy. Město je známé pro svou bohatou historii, architekturu, pivovarnictví a zemědělství. Primárně se proslavilo svým významem ve světě chmele, je jedním z jeho největších producentů nejen v České republice. V regionu Žatec, spadajícímu pod okres Louny, žije celkem 19 044 obyvatel⁴⁸, z nichž 522⁴⁹ drží vietnamské státní občanství. Žatec byl zapsán dne 18. 9. 2023 na seznam světového dědictví UNESCO.

V Žatci, stejně jako v jiných částech České republiky, se vietnamská komunita začala postupně usazovat a rozrůstat. Pracovní příležitosti a podnikání v Žatci a okolí přitahovaly více vietnamských občanů, kteří se zde usadili a založili rodiny. Mnozí z nich se zaměřují na provozování restaurací, obchodů s potravinami nebo na drobné podnikání. Ze všech narátorů zde dnes žijí, a to již od svého příchodu, pouze Vlasta s Kamilem. Letos tomu bude 35 a 41 let. Narátor Denis se usadil v nedalekém městě Louny, který spadá pod stejnojmenný okres společně s Žatcem, a žije zde se svou přítelkyní. Narátor Ruda žije se svou rodinou ve

⁴⁸ Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2023. Český statistický úřad [online]. 2023 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-1-1-2023>

⁴⁹ Nejčastější státní občanství cizinců podle regionu soudržnosti, kraje a okresu (k 31. 12.). Český statistický úřad [online]. Praha: ČSÚ, 2022 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/290027220103.pdf/cca2081a-035a-4e25-863a-ed08acc07d98?version=1.1>

městeč Libochovice. Oba dodnes město Žatec rádi a velmi často navštěvují, jelikož zde žijí jejich přátelé a děti z prvního manželství.

„V roce 1996 jsem se rozvedl se bývalou manželkou v Žatci, proto jsem se odstěhoval do Loun, pak kvůli práci do Prahy, ale v roce 1998 zpět do Loun. Do Žatce jsem se nepřestěhoval zpět, protože tu už nic a nikoho nemám. Syn žije v Žatci, ale nechci být úplně blízko a v Lounech jsem si našel přítelkyni, takže tu žijeme spolu.“ (Denis)

„Potom, co jsem se rozvedl s bývalou manželkou, jsem se odstěhoval do Libochovic, kvůli práci a našel jsem si tady novou manželku.“ (Ruda)

„S manželem Kamilem jsme se rozhodli tu zůstat, kvůli našemu podnikání a dětem. Měli jsme tu už vybudované naše zázemí. V Žatci máme kamarády, ale mohlo by tu být víc kulturních akcí.“ (Vlasta)

5.7.1 Žatecká společnost

Podle Denise byla společnost v Žatci příjemná a ochotná pomáhat, přestože nebyla schopna vietnamským občanům plně porozumět. V Lounech je dnes mezi lidmi známý a setkává se se vstřícností. *„Žatecká společnost byla zezачátku milá, pomáhali nám, byli ochotní nám poskytnout vše, co potřebujeme. Bylo to moc hezký. Teď se to už trochu změnilo. Chováme se stejně jako oni k nám. Nerozlišuju lidi, ale kdo je se mnou za dobře, tak já s ním taky. Změnilo se to během demokracie. Podle mě donutila hodně lidí pracovat a jde všem hlavně o peníze. V Lounech lidi, co já znám, tak jsou milí.“*

Ruda zmiňuje, že lidé v Žatci měli původně ke komunitě vietnamských přistěhovalců skvělý přístup, ten se ale bohužel postupně zhoršoval.

Vlasta sdílí, že byli vietnamští obyvatelé dobře přijímáni a lidé k nim neměli žádné výhrady. I dnes je k nim většina přívětivá, s výjimkou malého procenta: *„Dnes je to skoro všechno stejný, ale je malé procento, které je proti, ale jen opravdu malé. Ale to je všude ve světě.“*

Kamil vzpomíná na svůj příjezd v roce 1982, kdy byli vietnamští přistěhovalci srdečně přijati českými lidmi. Po 40 letech v Žatci necítí, že by se někdo stavěl výrazně proti nim. *„Vztah mezi českými a vietnamskými lidmi je dobrý, nikdo na nás nenadává.“*

Výpovědi narátorů ukazují, že názory místních obyvatel na vietnamskou komunitu v Žatci se lehce diferencují. Zatímco někteří lidé stále projevují přátelský postoj a podporu, jiní mohou zůstat rezervovanější. Většina Čechů se ovšem jeví jako milá a vstřícná. Každý narátor prožil mírně odlišnou realitu, ale všichni se shodují na tom, že vztah mezi českou a vietnamskou komunitou je obecně pozitivní a nepadá mezi nimi žádná výrazná nepřátelskost nebo diskriminace.

Všichni narátoři se obklopují různorodými komunitami. Někteří však preferují vietnamskou komunitu nad českou a naopak.

5.8 Kultura a tradice

Navzdory silným rodinným vazbám a pevné komunitní identitě Vietnamců v České republice se projevuje rostoucí fenomén transnacionalismu. Mnoho z nich si stále udržuje tradiční kulturu a zvyky svého původního národa, jako je nejčastěji vaření typických jídel nebo slavení nejvýznamnějších svátků.

Tradiční vietnamské svátky jsou stále živým zvykem v rodinách a nejčastěji slaveným z nich je oslava lunárního Nového roku. Další dodržovanou tradicí je například uctívání předků prostřednictvím malých oltářů. Tyto oltáře udržuje vždy nejstarší muž v rodině.⁵⁰

„Slavíme všechny svátky, jak české, tak i vietnamské. Pro nás je každý den svátek. Z vietnamských svátků slavíme to nejnmutnější, a to Nový rok podle čínského kalendáře.“
(Denis)

V důsledku prvních manželství s ženami českého původu slaví narátoři se svými rodinami jak české, tak vietnamské svátky. Z českých svátků nelze v žádné domácnosti opomenout Vánoce, Silvestr, Nový rok nebo Velikonoce. Jelikož žijí narátoři většinu svého života v Čechách, z vietnamských svátků slaví pouze ty nejvýznamnější, tj. čínský Nový rok, Svátek mrtvých, Den bloudících duší a Den dětí.

⁵⁰ BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. In: Etnické komunity v české společnosti. Praha: Ermat, 2006, s. 329. ISBN 80-903086-7-8.

V domácnostech vyznavačů buddhismu se často objevují oltáře, které slouží k uctívání předků. Tyto oltáře mohou mít různé velikosti a obsahovat různé předměty, včetně vonných tyčinek, vody, peněz pro mrtvé, potravin a dalších symbolických předmětů. Některé z nich mohou být velmi rozsáhlé a majestátní, zatímco jiné mohou být jen malými poličkami. Nejen vyznavači buddhismu mívají ve svých domácnostech oltáře. Výjimkou nebývají ani u ateistů, kteří skrze ně své předky uctívají také.

Tento specifický způsob uctívání prostřednictvím buddhistických obřadů umožňuje členům rodiny zaujmout pevné postavení v mezigeneračních vztazích. Kult bohatství spojený s buddhismem může být nicméně použit jako prostředek k upevnění společenského postavení některých lidí, získání prestiže či dokonce k ovlivnění chování v rámci vietnamské komunity v České republice.⁵¹

5.9 Náboženství

Vietnamci jsou národ nábožensky různorodý. Nejvíce vyznávanými náboženstvími jsou ovšem v nejobecnější rovině buddhismus, taoismus a konfucianismus. Tyto tři tradice bývají často kombinovány v jednotné víře a praxi.⁵²

Převažujícím náboženstvím, které vyznává přibližně 50 % populace, je buddhismus mahájánového stylu. Významnou část buddhistů tvoří také tzv. zen-buddhisté. Sekta Hoa Hao zahrnuje další významnou skupinu buddhistů, kteří upřednostňují osobní duchovní praxi před složitými rituály. Předpokládá se, že má asi 1,5 milionu věřících. Therávádový buddhismus se vyskytuje zejména v oblasti delty řeky Mekong.

Kromě výše zmíněných se ve Vietnamu vyskytuje také větší množství katolíků, zejména ve městech, a další náboženské menšiny, jako jsou protestanti, hinduisté a židé.⁵³

Narátoři sami sebe považují za ateisty, nicméně dodržují tradice, které spadají pod buddhistické náboženství. Například mají v domácnostech vyvýšené oltáře, prostřednictvím kterých uctívají své předky. K předkům se ve významných dnech modlí, zapalují vonné

⁵¹ On Buddhist Expressions of the Vietnamese in the Czech Republic. In: BROUČEK, Stanislav. The visible and invisible Vietnamese in the Czech Republic. Prague: Institute of Ethnology CAS, 2016, s. 168-169. ISBN 978-80-88081-07-4.

⁵² FREIDINGEROVÁ, Tereza. In: Vietnamci v Česku a ve světě: Migrační a adaptační tendence. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014, s. 31. ISBN 9788074191749.

⁵³ Náboženství ve Vietnamu a vietnamští bohové. Mahalo [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.mahalo.cz/vietnam/informace-o-vietnamu/nabozenstvi-ve-vietnamu-a-vietnamsti-bohove.html>

tyčinky a obdarovávají je ovocem a jídlem. Mezi významné dny se řadí Nový lunární rok, Svátek mrtvých a Den bloudivých duší.

5.10 Domov a vnímání vlastní identity

Narátoři přijeli do cizí země ve svých 18 až 20 letech a strávili zde větší část svého dosavadního života. Přizpůsobili se společnosti, kultuře, jazyku a zvykům, které pro ně byly naprosto nové.

Nová kultura formovala například Denise v průběhu života natolik, že se již cítí být Čechem a domovem je pro něj Česká republika. *„Domov je pro mě tady v Čechách, protože tu žiju 40 let. Máme tady větší zázemí než ve Vietnamu. Když říkáme, že se vracíme domů, tak to znamená sem, do Česka.“*

Narátor Ruda se také cítí být Čechem, avšak domovem je pro něj Vietnam. *„Domov je pro mě Vietnam, ale Česko je mým druhým domovem. Pokud by se ale naskytla možnost, klidně bych se odstěhoval do Vietnamu.“*

Narátoři Kamil a Vlasta sami sebe vnímají jako Vietnamce, ale domovy mají dva.

„Já mám nyní 2 domovy. Momentálně je pro mě Česko druhým domovem, protože tu mám rodinu, děti, které tu chodí do školy, pracují, takže je to důležitý druhý domov. Ale doma je doma ve Vietnamu. A jestli se cítím jako Vietnamka nebo Češka, tak to mám taky stejně. Mám i české občanství, ale moje národnost je pořád vietnamská.“ (Vlasta)

„Už jsem zvyklý na život v Česku, ale domov je domov. Cítím se jako Vietnamec. Česko je pro mě druhý domov.“ (Kamil)

Ekonomicky a sociálně hodnotili nárátoři rozdíl mezi Vietnamem a Českou republikou různorodě:

Vlastiným přáním je v budoucnu pobývat jak v České republice, tak ve Vietnamu. *„Teď je to i tam i tady dobrý. Rozdíl je v tom, že Vietnam na tom ještě není tak dobře, aby se dal srovnat s Českem. Ale Vietnam se velice zlepšil od té doby, co jsem odletěla do Čech, byl na tom mnohem hůř. Když to dovolí čas a finance, tak ráda navštěvuji Vietnam. Až budu v důchodu, tak bych nejradši část roku žila v ČR a část ve Vietnamu. Natrvalo bych rozhodně nechtěla zůstat ve Vietnamu, protože děti mám tady a vnoučata budou také tady.“*

Dle Kamila se tyto dvě země nedají zcela porovnat. *„Ještě se to nedá srovnat. V Česku se mají lidé daleko lépe, ale ve Vietnamu je to už mnohem lepší, než bylo dříve. Sociální život ve Vietnamu chybí.“*

„Ve Vietnamu byla dlouho válka, někde se stále vyskytuje chudoba. Města jsou krásná, vysoké budovy, ale lidé na vesnici stále žijí v chudobě. Mají co jíst, ale nemají stejnou životní úroveň, jako lidé ve městech, proto se hodně lidí stěhují do města. V Česku se od demokracie úroveň hodně zvyšuje, je to tu lepší než ve Vietnamu,“ tvrdí Denis. Podobně situaci hodnotí i narátor Ruda. Podle něj je životní úroveň ve Vietnamu velmi podobná jako v České republice.

Ačkoliv byly výpovědi narátorů různé, všichni se shodli na tom, že se Vietnam ze socioekonomického hlediska posouvá stále kupředu, nicméně není zdaleka tak vyspělý jako Česká republika, která je lepším prostředím jak pro ně samotné, tak i pro jejich děti a vnoučata. Svou rodnou zemi však navštěvují, jelikož ji nadále považují za svůj domov, ve kterém stále žijí jejich rodiny a přátelé.

6 Diskuse a závěr

Tato bakalářská práce zkoumala prostřednictvím odborné literatury a výpovědí narátorů identitu vietnamských přistěhovalců a to, jaké byly aktérské perspektivy migrace v letech 1982-1988 z Vietnamu do ČSR, zejména do Žatce. V obecné rovině bylo cílem této práce přiblížit emigraci vietnamského obyvatelstva do Československé republiky.

Práce byla strukturována do dvou klíčových částí. V úvodní části byly představeny cíle a metodologie výzkumu, přičemž pro dosažení stanovených cílů byla zvolena výzkumná metoda kvalitativní. Využita byla konkrétně metoda polostrukturovaných rozhovorů, které umožnily hlubší porozumění zkoumaným tématům. Data pro výzkum byla získána prostřednictvím výpovědí účastníků, které byly následně prezentovány v druhé části práce. V této části následoval důkladný popis výsledků provedeného výzkumu, poskytující čtenáři komplexní pohled na získané poznatky.

Všichni narátoři se shodli, že důvodem jejich emigrace byly lepší pracovní podmínky, životní úroveň a celkové zlepšení ekonomické situace, jak vlastní, tak i situace jejich rodin ve Vietnamu. Málokdo měl v popisované době možnost tímto způsobem vycestovat ze země, která byla postižena válkou, záleželo totiž především na profesi rodičů a konexích. Emigrace byla umožněna na základě mezinárodní smlouvy mezi Československem a Vietnamem.

První část svého života prožili narátoři v jedné zemi, ve Vietnamu, a druhou v České republice, tehdy ČSR. I přesto, že všichni nyní žijí zde, stále navštěvují svou rodnou zemi kvůli rodině. Dokáží tedy věrohodně porovnat životní úroveň v obou zemích a všichni se shodují v tom, že ta je v České republice vyšší, a většina si již neokáže představit se odstěhovat zpět do Vietnamu natrvalo.

S výjimkou jednoho narátora, který považuje Českou republiku za svůj jediný domov a sám se identifikuje jako Čech, mají ostatní narátoři dva domovy a považují se za Vietnamce. Tato odlišnost v identitě je do značné míry způsobena skutečností, že jako jediný žil celý život s partnerkou českého původu, mluví především českým jazykem a obklopuje se spíše českou společností a přáteli. Ostatní, přestože byl jejich prvním partnerem Čech, dnes žijí partnerem vietnamského původu, hovoří především vietnamsky a tráví čas spíše s vietnamskou komunitou. Tato dynamika odráží rozmanitost životních stylů a sociálních vazeb, které formují jejich smýšlení o domově a identitě.

Z interakce vietnamské komunity s místními obyvateli Žatce vyplynulo, že existuje rozmanitost v názorech a zkušenostech. Narátoři vzpomínali s ohledem na počátky svého pobytu hlavně na příjemný přístup a podporu ze strany místních. Postupem času někteří zaznamenali proměny v těchto vztazích – zatímco někteří vnímali zhoršení, jiní stále pociťovali vstřícnost. Někteří vnímali pozitivní atmosféru, jiní byli spíše neutrální. Každý narátor měl lehce odlišný náhled na míru otevřenosti místní společnosti, přesto většina sdílela dojem, že vztahy mezi českými a vietnamskými občany nejsou problematické a většina místních je vstřícná. Celkově lze konstatovat, že vztahy mezi oběma komunitami v Žatci fungují převážně bezproblémově.

Všichni narátoři se obklopují různými komunitami, nicméně někteří jednoznačně upřednostňují vietnamskou komunitu, zatímco jiní dávají přednost společnosti české.

Z původních narátorů se doteď v Žatci udrželi pouze Vlasta s Kamilem. Denis našel nové bydliště v nedalekých Lounech, ale stále udržuje silné pouto s Žatcem, který často rád navštíví. Ruda si zvolil život ve městě Libochovice, přestože je mu Žatec stále velmi blízký jakožto místo, kde se usadila jeho rodina a přátelé. Z výpovědí narátorů vyplývá, že jejich životní rozhodnutí, jako například změna bydliště, byly formovány nejen kvůli pracovním příležitostem, ale i kvůli osobním vztahům a představám o domově. Přestože se Denis a Ruda rozhodli Žatec opustit, stále nacházejí důvody k návštěvám a udržování spojení s přáteli a rodinou. Vlasta s Kamilem zůstali městu Žatec věrni, motivováni nejen podnikatelskými zájmy, ale i rodinnými vazbami a již vybudovaným zázemím. Celkově lze konstatovat, že pro narátory zůstává Žatec významným bodem v jejich životním příběhu, i když už nyní žijí v jiných městech.

Jejich příběhy ukazují na složitost rozhodnutí ohledně změny místa pobytu a zapojení do komunitního života, což přispívá k bohatšímu porozumění dynamiky mezilidských vztahů v kontextu migrace.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Literární zdroje

ASSMANN, Jan. *Kultura a paměť*. Praha: Prostor, 2001. ISBN 80-7260-051-6.

BAHENSKÝ, František. *Etnicita v historické perspektivě*. Praha: Etnologický ústav akademie věd České republiky, 2010. ISBN 978-80-87112-47-2.

BERGER, Peter Ludwig a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1999. ISBN 80-85959-46-1.

BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Etnické komunity v české společnosti*. Praha: Ermat, 2006. ISBN 80-903086-7-8.

BITTNEROVÁ, Dana. *Kdo jsem a kam patřím?* Praha: Pastelka, 2005. ISBN 80-7319-055-9.

BROUČEK, Stanislav. *Český pohled na Vietnamce: (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství)*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN: 80-85010-46-1.

BROUČEK, Stanislav. *The visible and invisible Vietnamese in the Czech Republic*. Prague: Institute of Ethnology CAS, 2016. ISBN 978-80-88081-07-4.

BROUČEK, Stanislav. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1999. ISBN 80-85959-46-1.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN: 978-80-246-0139-7.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus*. Praha: SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.

ERIKSEN, Thomas Hylland, Miroslav HROCH, Marek JAKOUBEK, Lenka JAKOUBKOVÁ BUDILOVÁ a Gunnar HAALAND. *Etnické skupiny, hranice a identity*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2020. ISBN 978-80-7325-505-3.

FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: Migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014, ISBN 9788074191749.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace: 2.2 Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN: 978-80-7367-485-4.

IČO, Ján, Ivo VASILIJEV a Jan ČERNÍK. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Praha: H+H (H&H), 2006. ISBN: 80-7319-055-9.

LEONTIYEVA, Yana. *Postoje k migrantům visehradské čtyřky: Proměny v čase*. In: K. Vlachová (ed.) *Národní identity a identifikace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2015. ISBN:978-80-7419-188-6

MEAD, George H. *Mind, Self, and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: The University of Chicago Press, 1934. ISBN 0-226-51668-7.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2007, s. 111. ISBN: 978-80-247-3006-6.

SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: Esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-022-2.

ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin. Možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-86429-83-0.

ŠTICA, Petr. *Etika a migrace*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-20-7.

TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN 978-80-7419-023-0.

UHEREK, Zdeněk. *Migrace*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. ISBN 978-80-905942-9-6.

7.2 Elektronické zdroje

BROUČEK, Stanislav. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. Praha: Etnologický ústav AV ČR. 2003 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/podzim2006/SPP416/um/2646404/adaptace_vietnamskeho_etnika_v_CR.pdf

Cizinci celkem podle státního občanství k 31. 12. 2021. Český statistický úřad [online]. Praha: ČSÚ, 2022 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/290027220101.pdf/082bbc8e-2763-4e1d-92f3-811292a02fdb?version=1.1>

HOFÍREK, Ondřej. *Vietnamská imigrantská ekonomika v České republice*. Migraceonline [online]. 2009, s. 2-4 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/vietnamska-imigrantska-ekonomika-v-ceske-republice>

KOCOUREK, Jan. *Vietnamci v ČR*. In *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006 [cit. 2023-02-09]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam grafů

Graf č. 1: Vietnamci v ČR	30
---------------------------------	----